

מעדני אשר

שאלות והקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

לעילוי נשמת האב"ד הרב אשר מאיר ז"ל
בן ידידנו הרה"ג עזריאל ברוך אהרנבוץ שליט"א
נ.ל.ב.ע ל' חשוון תשפ"א

פרשת בשלח
שנת תשפ"ד
שנת 21
לממלכת התורה
מעדני אשר
גליון תתקפ"א

וכן בשו"ת מנחת יצחק ח"ה סימן ל"ח דן אי מותר לצאת בשבת עם הפירורים שבין שינוי, וכתב דמזה דלא כתבו הפוסקים דבכה"ג שאין לו במה לחצוץ שינוי, יש לדקדק שלא לאכול דבר המודבק בין השיניים, משום שמא ישכח ויצא לרה"ר, והאוכל בין שינוי, חזינן דלא חיישינן להכי.
וכתב שם: דאין לפטור משום הוצאה כלאחר יד, משום דכן דרך הוצאת שבין השיניים, וכמש"כ ברבינו יהונתן עירובין ק"ב על הא דרוק, וז"ל אף על גב דאמרין בגמ' שבת צ"ב ע"א המוציא כלי בפיו ובמרפקו פטור, לא דמי התם אין דרך להוציא כלים בפיו, אבל הרוק או דברים שדרכם בכך, מחייב חטאת, ובודאי הא דבין השיניים, הוי בכלל דברים שדרכם בכך, ואם היה מתכוון, והיה מלאכה הצריכה לגופה, וגם היה בו כשיעור, היה בזה חיוב חטאת, אבל כיון שאין מתכוון, והוי מלאכה שאין צריכה לגופה, וגם חצי שיעור אין בזה חשש דאורייתא, אבל נכון להזהר בזה, למי שאפשר, לנקר את בין השיניים קודם שיוצא לחוץ.

ובטעם מה שאין העולם נזהרים בזה: נראה לענ"ד דהעיקר בזה, משום שהוא דבר שאי אפשר להזהר בזה כמה פעמים, שהולכין בשבת על סעודת מצוה, או שמתארחים אצל אחרים.

וכן בתשובות והנהגות חלק א' סימן רמ"ו כתב שמעתי בשם האדמו"ר הצדיק רבי זוסיא פורטוגל זצ"ל מסקולען ש לא לצאת לחוץ בשבת עד שינקר בין שינוי שלא יישאר שום שיעור שישירי מאלו כלל שראוי לחשוש להוצאה.

אמנם האמת שכמעט אי אפשר לנקר לגמרי, ונראה שאם אין בשיירים חזותא ולא ניכר ולא חשוב כלל, גרע מחצי שיעור ואין בזה אסור, ועיין בט"ז סימן שכו"ס ק"ב דבגוונא שא"א ליזהר ל"ג ביה רבנן בהוצאת המים שעל גופו, ולא דמי לרוק שנתלש עיין סימן ש"ג ס"ג וביאורה"ל שם שנעקר ועומד בפנ"ע שמקפיד עליו ורצונו לבלוע שמפריעו כשהוא בפיו וחשוב ולכן אסור, אבל פירורים אלו לא חשובים כלל, וגם אין דרך הוצאה אלא אם אוכלים בתוך פיו ולא כשהם בין השיניים ממש, ולכן לא נהגו להקפיד בזה, ובמלאכת שבת צריך מלאכה חשובה דהיינו מלאכת מחשבת וכאן לא נחא ליה בהוצאה אין בזה קפידא ובטל לגופו כיון שאינו עומד לנקר להוציא.

האם יש חיוב לנקות את השיניים בשבת לפני שיוצא לרשות הרבים שלא יעבור על הוצאה? בפרשתן ט"ז כ"ט אל יצא איש ממקומו

הנה בגמ' עירובין י"ז ע"ב דרשינן דכוונת הפסוק על איסור הוצאה. וכתבו התוס' שבת ב' ע"א וכן עירובין י"ז ע"ב דדרשינן אל יצא עם הכלי ללקט המן. הנה איתא במשנה כריתות י"ג ע"ב, ומובא בגמ' שבת שבת ק"ב ע"א אם היה שבת והוציא אוכלין בפיו חייב על איסור הוצאה. ובראשונים הקשו: מהא דתנן במשנה שבת צ"ב ע"א המוציא בפיו פטור. ומתריצים: אוכלין שאני שדרך להוציאן בפיו, משא"כ שאר דברים, כן תרצו בתוס' שבת צ"ב ע"א.

יש לחקור האם יש חיוב לנקות את השיניים לפני שיוצא מהבית בשבת כדי שלא יעבור על איסור הוצאה או דילמא אינו צריך לנקות.

הנה במנחת שבת קונטרס אחרון ס"ק י"א כתב יש לצדד לצאת לרשות הרבים בבשר שבין השיניים, יען דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה, וגם הויא הוצאה כלאחר יד, ובצירוף שאין בו כשיעור הוצאה שהוא כגרוגרת. **ומקשה: הרי בגמ' שבת ק"ב** מבוואר דהמוציא אוכלין בפיו הויא דרך הוצאה בכך.

ומתריץ: דהמעייין שם בגמ' וברש"י יראה דלא מקרי דרך הוצאה בכך, אלא דווקא בהוציא אוכלין בפיו משום שצריך לאכול בהליכתו, דאז אמרינן דאחשיבה להוצאה זו בפיו, משא"כ בבשר שבין השיניים אין שייך סברא זו, ומ"מ היכא דאפשר לנקר קודם צאתו נכון להחמיר.

ובשמירת שבת כהלכתה פרק י"ח הערה ח' כתב שמעתי מהגאון רבי שלמה זלמן אורבעך זצ"ל דאפילו ברשות הרבים אין להחמיר אלא בשעה שמרגיש בו ואינו יכול לסבול או מפני הכיעור שנראה לפעמים מבחוק, דרק אז אפשר דחשיב כרוק שנתלש או כיחו וניעו שעומדין להוצאה מפיו.

וכן משמע: מזה שלא נזכר בשום מקום שחייב אדם לשטוף פיו לפני שיוצא לרשות הרבים, כמו שהזהירו לענין בשר בחלב להסיר את הבשר שבין השיניים עיין יורה"ד סימן פ"ט ס"ק א' ולכן אפשר דזה בטיל לגבי הגוף

גליון זה נודב ע"י ידידנו גיסי היקר - הרבני הנגיד הנכבד
בונה ומקים עולמות של תורה ותפילה - אביהם של יתומים ולבבות נשברים
הרה"ג **מנחם מנדל רייך שליט"א** קרית הבעש"ט פתח תקוה
בעל המעדני אשר עניני בר מצוה

לרגל שמחת אירוסי בנו ידידנו הבה"ח המופלג בתויר"ש **כמר יחזקאל נ"ו** בחיר ישיבת צאנו נתניה
עב"ג בת ידידנו הרה"ג **רבי דוד מרדכי ויינברג שליט"א ירושלים**
בנו של כ"ק מרן האדמו"ר מטאלנא שליט"א
וברכת מזל טוב לאביו מו"ח הגאון רבי **בן ציון רייך שליט"א** איש אמונים ויד מינים של אדמו"ר בית צאנו
יהא רעוא שבזכות מעשיו הכבירים
יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו
הרה"ג **מרדכי יצחק דירנפלד שליט"א**
מנכ"ל מוסדות בעלזא בית שמש
לרגל שמחת נישואי בנו
ידידנו הבה"ח המופלג בתויר"ש **כמר אהרן שלום נ"ו**
מבחירי ישיבת בעלזא ירושלים
עב"ג בת הרב **מרדכי יהודה אייזנבאך שליט"א** לונדון
וברכת מזל טוב לאביו
ידידנו הגה"צ **אברהם דירנפלד שליט"א**
רב חסידי בעלזא בית שמש - ת"א
ולחמיו ידידנו הגה"צ **דוד זאב רייך שליט"א**
רב צאנו צפת
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל
ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו הנגיד נכבד
הרב יצחק משה צימרמן שליט"א לונדון
בעל מהדורות מעדני אשר - הלכות שבת - חלק ה'
לעילוי נשמת אביו
הרב חיים מרדכי בן הרב יוסף אליעזר צימרמן ז"ל
נ.ל.ב.ע כ' שבט שנת תשפ"ג
הונצח לרגל היארצייט הראשון
ת.נ.צ.ב.ה

האם יש חיוב להתרחץ או לטבול במקוה בערב שבת?

בפרשתן ט"ז ה' והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו וגו'.

כתב הרמב"ם הלכות שבת פרק ל' הלכה ב' איזהו כבוד של שבת זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת וכו'.

וכן קימ"ל אורח חיים סימן ר"ס סעיף א' מצוה לרחוץ כל גופו בערב שבת ואם אי אפשר לו, ירחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין.

הנה איתא בזוהר הקדוש שמות קל"ו ב' רב המנונא סבא כד הוה סליק מנהרא מעלי שבתא, ומסתבר שטרח לילך לנהר כדי לטבול ולא לשם רחצה.

והמהר"ו בשער הכוונות הביא דברי הזוהר הנזכר, והעיד על רבו האר"י ז"ל שאחר קריאת הפרשה היה טובל הטבילה של ערב שבת הנזכר בספר הזוהר, והיה אומר מורי ז"ל, כי תוספת שבת ניכר ומתגלה במצח האדם תיכף אחר הטבילה.

והרמ"ק בספרו אור יקר **כתב לבאר דברי הזוהר הקדוש** שלאחר שעלה מהמקוה זכה לראות בעיניו המאירות את המלאכים הבאים בתוספת נשמה, והיינו שנהפך העולם הזה לעולם הנשמות, וזה שאמרו בזוהר ובכל מעלי שבתא יתיב בר נש בעולם הנשמות.

ובספר יסוד ושורש העבודה שער העליון פרק א' **כותב מצוה גדולה לטבול בערב שבת**, כי הטבילה בערב שבת קודש מועילה לקבל נשמה יתירה בשבת, ובלתי טהרת המקוה בודאי לא ישגינה.

וכן כתב בחסד לאלפים בשם המקובלים, כי לא יוכל האדם לזכות לתוספת נפש רוח ונשמה הבאות בשבת אם לא יטבול במקוה טהרה אחר חצות. ומי פתי יאבד טובה הרבה מחמת עצלות שלא לטבול, הלא לפי גודל הטובה ראוי ונכון לשבור גזיזא דברדא ולטבול.

ובספר אמרי פנחס להגה"ק רבי פנחס מקוריץ ז"ל כתב שיש להחמיר בטבילה בערב שבת קודש כמעט במסירות נפש, ומסופר כי בזקנותו שלא היה יכול לילך ברגליו היו נושאים אותו לטבול במקוה חמה.

ובספר שלחן הטהור להגה"ק מקאמרנא ז"ל כתב מצוה וחיוב מדברי מרן האר"י ז"ל ומדברי הזוהר הקדוש, לטבול בנהר או במקוה בכל ערב שבת, ומי שעובר על דבריו בלי אונס, מותר לקרותו עברין, כי כל דבריו של האר"י ז"ל הוא מה ששמע לא מפי מלאך ולא מפי שרף, אלא מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו.

והרה"ג רבי שלמה סובול שאל את הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שאם מי שאינו טובל בערב שבת אינו זוכה לנשמה יתירה, אם כן מי שלא טבל לא יצטרך לברך על הבשמים במוצאי שבת, שהרי הטעם שצריך להריח בבשמים הוא משום שאז מסתלקת הנשמה יתירה, ולא מצינו שמי שלא טבל לא יברך על הבשמים בהבדלה.

והשיב הרב זצ"ל: כנראה שאינו זוכה לזה בערב שבת, אבל בשבת עצמה עם כללות ישראל שנכללו בהם גם הקטנים, חלה הנשמה יתירה על כולם, ועל כל פנים מי שאפשר לו לטבול זוכה לזה ביותר, ופשיטא שאפילו מחלל שבת שהתעורר לתשובה במוצאי שבת, ועושה הבדלה, יברך גם כן על הבשמים, שכן היא תקנת חכמים.

ובספר ארחות רבנו מהקהלות יעקב מובא, שהרב ע"ה היה נוהג לטבול בעל ערב שבת גם כשהיה הדבר קשה עליו ביותר לא ויתר על טבילה זו, באמרו שמימי לא ביטלה, ובערב שבת פרשת עקב תשל"ח היה לרבנו כאב חזק מאד בשיפולי הגב, ואף על פי כן טבל בערב שבת במקוה שבדירתו, אף שהיה קרה, כיון שהחיומים היה מקולקל, לא נתן לאף אחד לסייעו בלבישה ובטבילה, ובמאמץ גדול טבל, ואמר אחר שיצא מהמקוה, שהמקוה הקר היטיב לו מאד.

ובראשית חכמה שער הקדושה פרק ז' **כתב** ולפי דברי הזוהר ויקהל נראה לי כי אחר שיטבול אסור לו לעסוק בעשיית מלאכה, אלא בתיקון צרכי שבת, והנכון שאחר הטבילה יעסוק בתורה עד שיקבל שבת כי הטבילה היא כמעט הקבלת שבת.

ומרן בשר"ת דברי יציב אורח חיים סימן נ"ה ס"ק ג' העיר שבספר המנהיג פרק י"ד מהלכות תפילה כתב והטובל לכבוד שבת וי"ט לא יברך על הטבילה, ופלא שלא הזכירוהו למקור גדול לחסידים ואנשי מעשה לטבילה בער"ש ועי"ט, שחזינו שנהוג כ"כ עד שאצטרך לאשמעינן שאינו מברך.

וכותב דהגם שאפשר שהכוונה על חייב טבילה דייקא מטבילת קרי, וכמו שחייב אדם לטהר את עצמו ברגל, אבל הך גופא לא הזכירוהו בשר"ע, ועיין להנוב"י בצל"ח ביצה ז"ז ע"ב במשנה בד"ה ושויין שמשיקין אבל הוא הוסיף גם שבת, ועכ"פ חזינו המנהג לטהר לשבת וי"ט ולטבול כמו שנהגו בערב יום הכיפורים.

ועיין בספר הקנה בדיני שבת וקבלת שבת בדרך ס"ה ע"א שכתב ואין צריך לומר הטובל בערב שבת וכתב"ה מקבל תפלתו וקושר אהבתו בו, מאמר זה מתוך הספר תחוד על הלכות שבת.

איך חשש הקב"ה שעם ישראל יחזרו למצרים

הרי סבלו שם הרבה צרות?

בפרשתן ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה.

יש להקשות: מי המשוגע שיחזור למקום שהיו מעבידין אותו בעבודת פרך, א"כ מה החשש הרי זה סיכויי כזה חלש שזה יקרה, כך הקשה בשם משמואל בפרשתן, וכן בערוגת הבושם בשם מהר"ש מבעלזא ז"ל.

איכא כמה תרוצים

א.מכאן לומדים יסוד גדול כשמדובר בחשש להתחבר לטומאת וערות מצרים צריכים להתרחק כמה שיותר מזה אפילו על חשש שכמעט אין סיכויי שזה יקרה מחמת גודל הסכנה אם חלילה אדם יגיע לשמה הנזק שיכול לקרוא לו, מעדני אשר.

ושמחתי כמוצא שלל רב דמצאתי דבשל"ה בפרשתן דרך חיים תוכחת מוסר כתב וז"ל ראה והביטה כמה צריך האדם להתבונן לעשות גדרים וסייגים והרחקות שלא יבא לידי עבירה, הנה הקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו עשה הרחקה 'פן ינחם העם' וגו', ו'שלוש שלום לרחוק ישעיה נ"ז י"ט המרחק עצמו מחשש עבירה, ואז הוא קרוב להקדוש ברוך הוא.

ב. משום דאמרינן בגמ' היכי דמי בעל תשובה באותו מקום, על כן חש הקב"ה שמא יהיה בדעתם לשוב בתשובה באותו מקום, והיינו פן ינחם העם בראותם מלחמה, מלחמת היצר יחושו דזה מפני שעדיין לא שבו בתשובה שלימה, ועל ידי זה וישבו מצרימה לשוב שם בתשובה באותו מקום, כך תירץ מהר"ש מבעלזא זצוק"ל מובא בספר ערוגת הבושם בפרשתן ע"מ קע"ג.

ג. ע"פ מה שאמרו ז"ל עירובין מ"א ב' ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו ואחד מהם רוח רעה, וז"ש הכתוב פן ינחם העם וישבו מצרימה, דמי פתי יסור הנה לשוב למקום שהיו מעבידין אותם עבודת פרך ומצירין אותם לרצות לשוב שמה, אך זה הוא מחמת רוח רעה שמעבירה את האדם ע"ד ועל דעת קונו, כך תירץ בשם משמואל בפרשתן.

מדוע לא הטביע הקב"ה את המצרים בנילוס מקום ששם היו המצרים מטביעים את כל הבן הילוד?

בפרשתן כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.

הנה בחתם סופר בפרשתן כתב דבר נפלא: נצטוו כאן על לאו דלא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, ויש להקשות מה שייכות ללאו זה הכא.

ועוד הקשה: למה סיבב הקב"ה שיטבעו המצריים בים סוף ולא הטביעום במצרים בנילוס מדה כנגד מדה ובמקום המשפט שם הרשע וע"י נילוס חטאו שזרקו בניהם ליאור ושם ה' ראוי לעונשם.

ומתריץ: ע"פ מה דתנן במשנה ברכות נ"ד הרואה מעברות הים צריך לברך ברוך שעשה נס לאבותינו במקום הזה, ורצון הש"י היה שיהיה הנס במקום שיוכלו לישראל לבוא שם כדי שיעלה הנס לפניהם לזכרון בימים הבאים ויזכרו חסדי ה' אשר עשה נסים ונפלאות להם ויודו ויברכו לה' על ככה, ולא רץ מצרים צוה ה' לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, ולא יוכלו לראות טביעתם בנילוס מקום שנעשה להם הנס שבקע להם את המים ולברך על ככה, לכן ענשם בים סוף שהוא חוץ לארץ מצרים כי לשם מותרין בני"י לשוב ויכולין לברך את ה' ולכן אמר להם לא תעשה של שיבת מצרים, והנה ישראל חשבו אם תכלית ביאת ים סוף כדי לנער פרעה וחילו בו לשלם להם מדה במדה הלא ראוי ה' לטבעם בנילוס במצרים אלא חטאם גורם שירדפו מצרים אחריהם וישגו אותם להשיבם למצרים ויראו מאוד ויצעקו בני"י אל ה' והשיב להם משה על זה התיצבו וראו וכו' אשר יעשה לכם היום דעושה ה"ת לכם "היום" לאחר שיצאתם מגבול מצרים כי כאשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו א"א רשאין לראותם עוד עד עולם וה' ילחם לכם ואתם תחרישון בתמיה פי' תחרישון מלבדך ולהודות לה' וכדאיאתא במכילתא רבי אומר ה' ילחם לכם הוא יעשה לכם נסים וגבורות ואתם תהיו עומדין ושותקין (פי' בתמיה, אמרו ישראל למ"ר משה מה עלינו לעשות א"ל אתם תהיו מפארים ומרוממים וגו' למי שהמלחמות שלו וגו' וזה אינו נכון רק תברכו ותספרו נפלאותיו ותודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ותברכו על ישועת ה' תמיד.

ובהדר זקנים לבעלי התוס' בפרשתן על הפסוק כי ה' נלחם להם במצרים, מהו במצרים מלמד שלקו המצריים מעין מכה שלקו על הים שאתם שבמצרים טבעו בנילוס.

